

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ
 БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ
 ☒ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
 ☎ +359 (0) 2 915 98 20, +359 (0) 2 954 95 93, www.babh.government.bg

ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ НА УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАНЕТО НА ОТПАДЪЧНИ ВОДИ ЧРЕЗ УПОТРЕБАТА ИМ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО

Ваньо Александров
 Главен експерт отдел "Контрол на ПРЗ и торове"
 Дирекция "Продукти за растителна защита и торове"
 БАБХ

Правно основание:

- Закон за опазване на земеделските земи (ЗОЗЗ) - чл. 6, ал. 1, т. 3 (обн., ДВ, бр. 35 от 1996 г.).
- Закон за управление на отпадъците (ЗУО), (обн., ДВ, бр. 53 от 2012 г.).
- Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието, (приета с ПМС № 339 от 14.12.2004 г.; обн. ДВ бр. 112 от 2004 г. , изм. ДВ бр. 29 от 2011 г.).
- Заповед № РД 09-614 от 01.08.2011 г. на министъра на земеделието и храните.

Тези нормативни актове определят:

- **Закон за опазване на земеделските земи.**

Чл. 6. (1) Забранява се:

3. използването на органични утайки от промишлени и други води и битови отпадъци за внасяне в земеделските земи без разрешение от специализираните органи на Министерството на земеделието и храните.

- **Закон за управление на отпадъците.**

Чл. 67. (1) Разрешение за извършване на дейности по третиране на отпадъци се издава от директора на РИОСВ, на чиято територия се извършват дейностите.

Чл. 8. (1) Предаването и приемането на производствените, строителните и опасните отпадъци се извършват само въз основа на писмен договор с лица, притежаващи разрешение, комплексно разрешително или регистрационен документ по чл. 35 за съответната дейност и площадка за отпадъци със съответния код съгласно наредбата по чл. 3 за класификация на отпадъците.

Тези нормативни актове определят:

- **Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието.**

Чл. 1. С наредбата се определят:

1. редът и начинът за оползотворяване на утайките от пречиствателни станции и пречиствателни съоръжения за отпадъчни води чрез употребата им в земеделието;

2. изискванията, на които трябва да отговарят утайките, за да се гарантира, че няма да имат вредно въздействие върху човешкото здраве и околната среда, включително върху почвата;

3. редът за отчитане на оползотворените утайки.

- **Заповед № РД 09-614 от 01.08.2011 г. на министъра на земеделието и храните.**

I. Възлагам на изпълнителния директор на Българската агенция по безопасност на храните или на оправомощено от него лице, да издава разрешения за използването на утайки от пречиствателни станции за отпадъчни води от населени места чрез употребата им в земеделието.

Изисквания към утайките:

- Утайките от пречиштането на отпадъчни води могат да се оползотворяват в земеделието само при спазване на изискванията на Наредбата.
- Оползотворяването на утайки чрез употребата им в земеделието се извършва по начин, който да гарантира опазване на човешкото здраве и околната среда, включително на почвите.
- Наредбата се прилага и за оползотворяване на утайките при рекултивация по чл. 11, ал. 1 от Закона за опазване на земеделските земи, когато се предвижда рекултивирани терени да се използват за земеделие.

Не се допуска оползотворяване на утайки в земеделието, когато:

- утайките представляват или съдържат опасни отпадъци;
- концентрацията на един или повече тежки метали в почвата както преди влагането на утайката, така и след това надвишава ПДК съгласно приложение № 1 на Наредбата;
- концентрацията на един или повече тежки метали и устойчиви органични замърсители в утайката надвишават ПДК съгласно приложение № 2 на Наредбата;
- почвата е с рН под 6;
- съществува опасност от замърсяване на прилежащите повърхностни и подземни водни обекти.

Не се допуска оползотворяване на утайки върху:

- ливади, пасища или площи, засети с фуражни култури, ако се използват за паша или фуражите се прибират в срок, по-кратък от 45 дни, след употребата на утайките;
- почви, върху които се отглеждат овощни, зеленчукови култури и лозя с изключение на овощни дървета;
- почви, предназначени за отглеждане на овощни, зеленчукови и други култури, които са в директен контакт с почвата и се консумират в сурово състояние, за период 10 месеца преди и по време на събиране на реколтата;
- крайбрежни заливаеми ивици, речни русла и защитни диги.

Изисквания към производителите на утайки, предназначени за оползотворяване в земеделието:

- Производителите на утайки трябва да ги третират по метод, който осигурява условия за приключване на ферментационния процес, за ограничаване отделянето на неприятни миризми и за предотвратяване разпространението на патогенни организми.
- Утайките, предназначени за оползотворяване в земеделието, се третират по начин, който да осигури съответствие с микробиологичните и паразитологичните изисквания, определени в приложение № 3 на Наредбата.

Процедура за издаване на разрешение за оползотворяване на утайки в земеделието

Основно изискване

- Оползотворяването на утайки в земеделието се допуска въз основа на разрешение по чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗОЗЗ и разрешение, издадено по реда на чл. 67 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО).

Предмет

- Разрешението се издава за оползотворяване на определено количество утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието на определена площ.

Компетентен орган

- Разрешението се издава от изпълнителният директор на БАБХ.

Заявител

- Потребители на утайки могат да бъдат физически или юридически лица, които стопанисват земеделска земя или извършват рекултивация на нарушени терени.

Нормативни изисквания, които трябва да бъдат изпълнени, за да бъде издадено разрешение:

Необходими документи: Заявление до изпълнителният директор на БАБХ с прилагане на следните документи:

- Изпитване на почвата от всяко поле на което ще се внасят утайки в акредитирана лаборатория по следните показатели: съдържание на органично вещество; основни хранителни елементи – азот, фосфор, калий; киселинност на почвата; тежки метали (кадмий, мед, никел, олово, цинк, живак, хром, арсен);
- Изпитването на почвата се извършва задължително преди първоначалното оползотворяване на утайките, а след употребата им – на всеки пет години, ако друго не е предвидено в разрешението.

Нормативни изисквания, които трябва да бъдат изпълнени, за да бъде издадено разрешение:

- Изпитване на утайката в акредитирана лаборатория по следните показатели: сухо и органично вещество; азот; фосфор; калий; калций; магнезий; сяра; киселинност на почвата; тежки метали (кадмий, мед, никел, олово, цинк, живак, хром, арсен); полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ) и полихлорирани бифенили (ПХБ); *Esherichia coli*; *Salmonella* spp.; *Clostridium perfringens* и жизнеспособни яйца на хелминти.
- Разрешение по реда на чл. 67 от ЗУО.
- Договор, съгласно чл. 8, ал. 1 от ЗУО, за оползотворяване на утайки, сключен между производителя и потребителя.

Нормативни изисквания, които трябва да бъдат изпълнени, за да бъде издадено разрешение:

- Удостоверение, че земеделските земи не попадат в пояс I и пояс II на санитарно-охранителни зони на водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води.
- Копие от картата на землището, на което ще се отглеждат земеделските култури.
- Деклариране на вида на земеделските култури, които ще се отглеждат на съответното поле.

При изготвяне на разрешението се вземат предвид:

- Данните от документите, удостоверяващи направените изпитвания по чл. 8, ал. 1 (резултатите от изпитване на утайките) и чл. 9, ал. 2 (резултатите от изпитване на почвите).
- При издаване на разрешение за оползотворяване на утайки компетентните органи отчитат нуждите на растенията от хранителни вещества, така че качеството на почвата и на повърхностните и подпочвените води да не бъде влошено вследствие на употребата на утайки.
- Разрешението се издава за еднократно внасяне на определено количество утайка за конкретно поле.

С разрешението се определят:

- количествата утайки, отговарящи на изискванията за ПДК на тежки метали в утайките съгласно приложение № 2 на Наредбата, изразени в тонове сухо вещество, които могат да се внасят годишно в почвата на единица площ, така че да не се превишават ПДК на тежки метали в почвата съгласно приложение № 1 на Наредбата;
- местоположението и размерът на площта, върху която ще се оползотворяват утайките, както и отглежданата култура.

Издадени разрешения от БАБХ за оползотворяване на утайки в земеделието през периода 2006-2012 г.

- **Издадени разрешителни** - общо 178 бр.:

- 2006 г. - 25 бр.
- 2007 г. - 18 бр.
- 2008 г. - 17 бр.
- 2009 г. - 7 бр.
- 2010 г. - 50 бр.
- 2011 г. - 17 бр.
- 2012 г. - 44 бр.

- **Оползотворени утайки** - общо 103866 т суха утайка:

- 2006 г. - 13575 т
- 2007 г. - 22057 т
- 2008 г. - 18814 т
- 2009 г. - 10740 т
- 2010 г. - 24012 т
- 2011 г. - 10600 т
- 2012 г. - 4068 т

Издадени разрешения от БАБХ за оползотворяване на утайки в земеделието през периода 2006-2012 г.

- **Наторени площи** - общо 26677 дка:

- 2006 г. - 3708 дка
- 2007 г. - 4677 дка
- 2008 г. - 3759 дка
- 2009 г. - 2523 дка
- 2010 г. - 5663 дка
- 2011 г. - 3642 дка
- 2012 г. - 2705 дка

- **Отглеждани култури:**

- пшеница, ечемик, слънчоглед, царевица, кориндър и рапица.

- **Производители на утайки:**

- 2006, 2007, 2008, 2010, 2011, 2012 - "Софийска вода" АД - 100535 т
- 2009 г. - "В и К" ЕАД гр. Бургас - 3331 т.

Проблеми:

- При анализ на утайките за микробиологични и паразитологични изисквания в изследваните проби се установяват някои патогенни микроорганизми, най-често бактерията *Clostridium perfringens* и др.
 - За достигане на тези изисквания се налага допълнителна обработка - третиране/изсушаване на утайката.
- Съгласно изискванията на Наредбата не се допуска издаване на разрешение за употреба на утайки, когато почвата е с рН под 6.
 - Когато обаче утайката има алкален характер, тя може да се внесе на кисели почви и по този начин да неутрализира киселинността на почвата.
- До момента утайките от пречистването на отпадъчни води се употребяват единствено в земеделието и не са намерили приложение, както е разписано в Наредбата, при рекултивация по чл. 11, ал. 1 от ЗОЗЗ.
 - Насочването на вниманието към използване на утайки за целите на рекултивацията ще доведе до завишаване на употребените количества утайки.

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО